

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія аномального розвитку

Освітня програма “Психологія”

Спеціальність 053 “Психологія”

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від «26» серпня 2021 р.

м. Івано-Франківськ - 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
 2. Анотація до курсу
 3. Мета та цілі курсу
 4. Результати навчання (компетентності)
 5. Організація навчання курсу
 6. Система оцінювання курсу
 7. Політика курсу
 8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Психологія аномального розвитку
Викладач	Кандидат психологічних наук, доцент Матейко Наталія Михайлівна
Контактний телефон викладача	0991390034
Е-mail викладача	mnm2807@ukr.net
Формат дисципліни	вибіркова
Обсяг дисципліни	3 кредити ЕКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=118&id_cou=1210
Консультації	кожний 3-й вівторок місяця
2. Анотація до курсу	
Навчальна дисципліна «Психологія аномального розвитку» присвячена вивченню закономірностей психічного розвитку та особливостей психічної діяльності дітей і дорослих з психічними і фізичними недоліками	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою курсу є формування у студентів цілісного уявлення про стійкі порушення розвитку дітей, способи їх психологічної діагностики, корекції, профілактики порушень.</p> <p>Цілі курсу: ознайомлення із закономірностями розвитку та проявами психічних процесів у дітей з обмеженими можливостями; формування вмінь і навиків діагностики, профілактики і корекції порушень розвитку; ознайомлення із загальними та специфічними закономірностями розвитку особи з психофізичними порушеннями; ознайомлення із закладами освіти для осіб з порушеннями психофізичного розвитку та особливості навчання та виховання в них.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Загальні компетентності: здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, саногенно; здатність бути критичним і самокритичним; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність генерувати нові ідеї (креативність); навички міжособистісної взаємодії, володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу; здатність працювати в команді; здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності.</p> <p>Фахові компетентності: здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом спеціальної психології; здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків осіб з порушеннями психофізичного розвитку; здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати</p>	

психологічне дослідження з урахуванням дезонтогенезу; здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу; здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання: вміти використовувати отримані теоретичні знання в професійній діяльності з особами, у яких спостерігаються порушення психофізичного розвитку; взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають порушення психофізичного розвитку; складати та реалізовувати план колекційного та консультативного процесу з урахуванням специфіки дезонтогенезу. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога. Виявляти та диференціювати проблеми збереження і відновлення психічного здоров'я та психологічного благополуччя.

5. Організація навчання курсу

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. Вступ до психології аномального розвитку.</p> <p>1. Предмет та завдання спеціальної психології.</p> <p>2. Взаємозв'язок дефектології, спеціальної психології та психології аномального розвитку.</p> <p>3. Сутність порушеного розвитку. Онтогенез та дизонтогенез.</p>	Лекція	<p>1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. Луцьк, 2011. 265с</p> <p>2. Каут Н.М. Основи дефектології та логопедії: тексти лекцій. Дрогобич, 2012 р. 372 с.</p> <p>3. Матейко Н.М. Клінічна психологія: словник-довідник. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2015. 134с.</p>	<p>- підготувати термінологічний словник основних понять з психології аномального розвитку</p> <p>- створити схему взаємозв'язку психології аномального розвитку з іншими дисциплінами;</p> <p>-законспектувати підходи до застосування методів спеціальної психології.</p> <p>Дефектологічний словник: Навчальний посібник / За ред. Бондаря В.І., Синьова В.М. К.: «МП Леся», 2011.</p>	<p>5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі);</p> <p>10 б. – за підготовку і презентацію</p> <p>10б за індивідуальну роботу</p>	1-й тиждень

<p>Тема 2. Загальна характеристика особистісних особливостей дітей з порушеннями розвитку.</p> <p>1. Причини порушень розвитку. 2. Класифікація порушень психофізичного розвитку (види дизонтогенезу) за В.В.Лебединським. 3. Основні групи дизонтогенезу.</p>	Лекція	<p>1. Психологія аномального розвитку ребенка: Хрестоматія в 2 т / Под редакцией В. В. Лебединского, Бардышевской. Т. І. - М:зд-во МГУ, 2002.</p> <p>2. Гуманістично-психологічний підхід в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Рівне: РОІППО, 2011. 121с.</p> <p>3. Матейко Н.М. Клінічна психологія: словник-довідник. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2015. 134с.</p>	<p>- законспектувати статтю Л.С. Виготського «Загальні закономірності аномального розвитку»</p> <p>Психологія аномального розвитку ребенка: Хрестоматія в 2 т / Под редакцией В. В. Лебединского, Бардышевской. Т. І. - М:зд-во МГУ, 2002.</p> <p>-опрацювати статтю «Принципи виховання дітей з фізичними вадами (за Л.С.Виготським)» користуючись ресурсом//</p>	5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі);	4 тиждень навчання
<p>Тема 3. Дизонтогенез інтелектуального розвитку.</p> <p>Загальна характеристика дизонтогенезу за типом ретардації.</p> <p>2.Олігофренія та її класифікація за етіологією.</p> <p>Чинники виникнення розумової відсталості.</p> <p>Ступені розумової відсталості.</p> <p>4.Класифікація психічного недорозвитку (за</p>	Лекція, семінарське заняття	<p>1.Матвеева М.П. Корекційна робота у системі освіти дітей з вадами розумового розвитку: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2005. 164 с.</p> <p>2. Матвеевої М.П. Спеціальна психологія. Тексти: ч. 1.Кам'янець-Поділ., 1999. с.с.142, 158</p> <p>3.Стадненко Н.М. Нариси з олігофренопсихології / Кам'янець-Подільський : Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2002. 200 с.</p>	<p>- опрацювати та законспектувати статтю «Психологічні особливості розвивально-корекційної роботи з розумово відсталими дітьми. Завдання та принципи корекційної роботи» / Каут Н.М. Основи дефектології та логопедії: тексти лекцій. Дрогобич, 2012 р. с.66-76</p>	5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі);	5 тиждень навчання

Д.М.Ісаєвим)					
<p>Тема 4. Затримка психічного розвитку (ЗПР)</p> <p>1. Чинники виникнення ЗПР.</p> <p>2. Класифікація дітей з затримкою психічного розвитку (за К.С. Лубовським)</p> <p>3. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ЗПР.</p>	Лекція, семінарське заняття	<p>1. Спеціальна психологія / під ред. Шипіциної Л.М. https://stud.com.ua/78574/psihologiya/spetsialna_psihologiya</p> <p>2. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т. Гошовська. Луцьк, 2011. 265 с</p> <p>3. Каут Н.М. Основи дефектології та логопедії: тексти лекцій. Дрогобич, 2012 р. 372 с.</p> <p>4. Матейко Н.М. Клінічна психологія: словник-довідник. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2015. 134 с.</p>	<p>- здійснити порівняльний аналіз порушень розвитку при розумовій відсталості та затримці психічного розвитку.</p> <p>- Заповнити порівняльну таблицю та вказати використані джерела (ресурси).</p> <p>Підготувати «Психологічний poradnik» для батьків дітей з ЗПР у формі буклета</p>	<p>5 б. - (вибірково, під час опитування на семінарі);</p> <p>10б за індивідуальну роботу</p>	6 тижень навчання
<p>Тема 5. Психічний розвиток при сенсорних порушеннях.</p> <p>1. Сутність сурдопсихології, предмет та задачі. Чинники порушень слуху.</p> <p>2. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями слуху.</p> <p>3. Тифлопсихологія – предмет та задачі. Чинники порушення зору.</p> <p>4. Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору. Зорові та слухові агнозії.</p>	Лекція, семінарське заняття	<p>1. Волкова Л.С. Логопедия. М. 1989. С. 383 – 393.</p> <p>2. Боскис Р.М. Учителю о детях с нарушениями слуха. М., 1987.</p> <p>3. Дефектологический словарь [Уклад. А.И. Дьячков]. М. : „Педагогика” 1970. – 503 с.</p> <p>4. Синьов В.М. Основи дефектології. К.: Вища школа, 1994. С. 28 – 39.</p> <p>5. Ярмаченко Н. Д. Проблема компенсации глухоты. К., 1976. С. 148 – 164.</p> <p>6. Литвак А.Г. Тифлопсихологія. М., 1985. 88 с.</p>	<p>- ознайомитись з працями О. І. Скороходової, присвяченими питанням естетичного виховання сліпоглухонімих.</p>	<p>5б. - (вибірково, під час опитування на семінарі)</p>	7 тижень навчання

<p>Тема 6 Психічний розвиток при порушеннях мовлення. 1. Логопсихологія – предмет та задачі. 2. Чинники первинних мовних порушень. 3. Класифікація мовних порушень периферійного характеру. 4. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення.</p>	<p>Лекція, семінарське заняття</p>	<p>1. Волкова Л.С. Логопедия. М.: Владос, 1989. 680 с. 2. Гриншпун В.М. Классификация нарушенной речи. Логопедия. М., 1998. С. 55 – 70. 3. Захаров А.И. Своеобразие психического развития детей // Психология детей с отклонениями и нарушениями психического развития. СПб. Питер, 2001. С. 93 – 129. 4. Навчання і виховання учнів 1-го класу. Метод посіб. для вчителів / Уклад. О.Я. Савченко. К. : Почат. шк., 2002. 5. Логопедія / [В. В.Тарасун, С. Ю. Конопляста, В.О. Кондратенко та ін.]; за ред. М.К. Шеремет. – [2-е вид.]. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. 672 с. 7. Шеремет М.К. Формування усного зв'язного висловлювання у дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення // Педагогіка та методика спеціальні: зб. наук. ст. НПУ ім. М.П. Драгоманова. К., 2001. Вип. 2. С. 100 – 106.</p>	<p>Підготувати навчально-наукову доповідь (обсягом 5-7 сторінок друкованого тексту) за однією з тем: 1. Особливості характеру та життєвої позиції глухих. 2. Жестове мовлення глухих. 3. Сенсорна депривація у сліпих дітей та її вплив на формування особистості. 4. Соціально-педагогічні умови як чинник розвитку психіки сліпоглухої дитини.</p>	<p>10б за індивідуальну роботу</p>	<p>8 тиждень</p>
<p>Тема 7 Порушення опорно-рухової сфери. 1. Порушення довільних рухів та дій. Проблема апраксії Дитячий церебральний параліч (ДЦП). 2. Чинники виникнення ДЦП. Форми ДЦП: спастична деплегія, геміпаретична, гіперкінетична, подвійна геміплегія, атонічно-астатична.</p>	<p>Лекція, семінарське заняття</p>	<p>1. Каут Н.М. Основы дефектологии та логопедії: тексти лекцій. Дрогобич, 2012 р. с. 259-279 2. Бадалян Л.О. Детские церебральные параличи. К.: Здоров'я, 1988. 327 с. 3. Ипполитова М.В. Воспитание детей с церебральным параличом в семье. М. Просвещение, 1980. 53 с. 4. Мастюкова Е.М. Двигательные нарушения и их оценка в структуре</p>	<p>- законспектувати підходи до колекційної роботи з дітьми з ДЦП за джерелом Каут Н.М. Основы дефектологии та логопедії: тексти лекцій. Дрогобич, 2012 р. с. 259-279; - підібрати корекційні вправи для дітей з порушеннями довільних рухів у формі</p>	<p>5б. - (вибірково, під час опитування на семінарі)</p>	<p>9 тиждень</p>

3. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ДЦП.		аномального розвитку. // Дефектологія. 1987. №3. С. 3 – 9. 5. Семенова К.А. Детские церебральные параличи. М.: Просвещение, 1968. – 258 с. 6.Эйдинов М.Б. Детские церебральные параличи и пути их преодоления. М. 1959. 215 с.	реферату.	10б за індивідуальну роботу	
<p>Тема 8. Особливості психофізичного розвитку при аутизмі.</p> <p>1.Загальна характеристика поняття аутизму.</p> <p>2. Класифікація розладів аутичного спектру: синдром Канера, синдром Аспергера.</p> <p>3. Базові діагностичні критерії аутизму: якісні порушення в сфері соціальної взаємодії; якісні порушення в сфері комунікації (вербальної та невербальної) і в сфері уяви; досить обмежений репертуар видів активності та інтересів.</p> <p>4. Основні положення про аутизм. Характеристика особистості дитини з аутизмом.</p>	Лекція, семінарське заняття	<p>1. Каут Н.М. Основи дефектології та логопедії: тексти лекцій. Дрогобич, 2012 р. с. 259-279</p> <p>2. Иванов Е.С. Детский аутизм: диагностика и коррекция. СПб., 2004.</p> <p>3. Карвасарская И.Б. В стороне. Из опыта работы с аутичными детьми. М., 2003.</p> <p>4. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги: [навчальний посібник] Л. 2006. 110 с.</p>	-законспектувати специфічні особливості розвитку дитини з аутизмом відносно когнітивної, емоційної та поведінкової сфери особистості з використанням ресурсу	конспект	10 тиждень
<p>Тема 9. Система закладів освіти для осіб з порушеннями психофізичного розвитку.</p>	Лекція,	<p>1. Каут Н.М. Основи дефектології та логопедії: тексти лекцій. Дрогобич, 2012 р. с. 21-33</p> <p>2. Сергеева І.В. Логопедична допомога в</p>	Опрацювати та законспектувати вимоги до складу та організації зональної і центральної	Конспект	11 тиждень

<p>1. Заклади освіти для осіб з порушеннями психофізичного розвитку. 2. Поділ закладів освіти за віковим принципом. 3. Підпорядкування спеціальних закладів освіти. 4. Освітні заклади для дітей з різними дизонтогеніями</p>	<p>семінарське заняття</p>	<p>системі освіти України // Педагогіка та методика спеціальні: зб. наук. ст. НПУ ім М.П. Драгоманова. К., 2001. Вип. 2. С. 81 – 83. 3. Филичева Т.Б. Логопедическая работа в специальном детском саду. М., 1987. 4. Тарасун В.В. Концепція державного стандарту освіти учнів з порушенням мовленнєвого розвитку // Дефектологія. 2000. № 2. С. 2 – 10.</p>	<p>психолого-медико-педагогічної консультацій ПМПК; вказати документацією, яку потрібно представити на ПМПК з використанням ресурсу Каут Н.М. Основи дефектології та логопедії: тексти лекцій. Дрогобич, 2012 р. с. 21-33/ http://shag.com.ua/nataliy-a-kaut-osnovi-defektologiyi-ta-logopediyi-teksti-lekcij.html</p>		
--	----------------------------	---	--	--	--

6. Система оцінювання курсу

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Усні та письмові відповіді – 20 балів Самостійна робота – 20 балів Контрольна робота – 10 балів Залік – 50 балів Із максимальних 100 балів загального оцінювання предмету, які може набрати студент у ході засвоєння дисципліни максимум 50 балів - опитування на семінарських заняттях (максимум 5 б); - підготовка і презентація реферату (максимум 10б); - індивідуальна робота (максимум 10 б); - конспект першоджерел з презентацією (максимум 10 б); - контрольна робота(максимум 5 балів); - термінологічний словник(тестове завдання)-(максимум 10б) інші 50 балів – це залікова творча робота Підсумковий контроль – залік (грудень, 2021 р.) Сумарна кількість – 100 балів.</p>
--	--

	<p>Критерії оцінювання знань студентів: В основу системи оцінювання знань студентів із навчальної дисципліни «Психологія аномального розвитку» закладені наступні критерії:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни; 2) адекватність знань – їх правильність, відповідність теоретико-методологічним основам ТТС; 3) усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння його вербалізувати; 4) вміння творчо мислити, давати своє бачення і розуміння поставлених завдань («побічний продукт» діяльності) <p>Виходячи з цього, оцінка «відмінно» ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем патопсихології, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. При цьому знання повинні бути осмисленими, що проявляється у повноті та адекватності їх пояснення. Вміння підходити до рішення завдання не тільки у форматі репродукції, але й творчого мислення.</p> <p>Оцінка «добре» ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем з патопсихології, які передбачені навчальною програмою. При цьому знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими (студент за формою відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди).</p> <p>Оцінка «задовільно» ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з патопсихології, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно вербалізуються.</p> <p>Оцінка «незадовільно» ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем патопсихології, або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Студентам необхідно вибрати із вид роботи, з яким хоче кожен з них провести дослідження, яке потрібно описати(письмова робота) презентувати на парі.</p> <p>Власне виконання індивідуальної роботи покликане розвивати самостійність навчальної діяльності, мисленнєві операції в опрацьованні навчального матеріалу(абстрагування, порівняння, конкретизація, узагальнення, схематизація, аналіз, синтез тощо), розвиває критичне мислення, а також творче мислення, що особливо виявляється у здатності репрезентувати опрацьований матеріал, а також у здатності його представляти у формі патопсихологічного висновку.</p>
Семінарські заняття	1. Вступ до психології аномального розвитку. Поняття про норму та аномалію психічного розвитку

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Дизонтогенез інтелектуального розвитку. Загальна характеристика основних груп дітей з особливими потребами. Затримка психічного розвитку (ЗПР). 3. Загальна характеристика основних груп дітей з особливими потребами. Затримка психічного розвитку (ЗПР) 4. Психічний розвиток при сенсорних порушеннях. 5. Психічний розвиток при порушеннях мовлення. Порушення опорно-рухової сфери. 6. Особливості психофізичного розвитку при аутизмі. 7. Дисгармонійний психічний розвиток. 8. Методи дослідження відхилень в особистісному розвитку дітей 9. Система закладів освіти для осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Умови допуску до підсумкового контролю (залік) передбачають виконання студентом навчальної програми курсу з обов'язковим виконанням її складових (відвідування занять та підготовка до різних форм їх проведення).</p> <p>Підсумковий контроль у формі заліку здійснюється на основі зарахування всіх виконаних студентами завдань (для цього отримані бали сумуються, а їх кількість не повинна бути меншою, ніж 50 балів).</p>
<p>7. Політика курсу</p>	
<p>Політика курсу «Психологія аномального розвитку» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнень на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, які слухають дисципліну зобов'язані відпрацювати заняття/ невиконаний обсяг робіт (переписати контрольну роботу, написати реферат). У випадку невиконання студентами вищезначених вимог, запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недобросовісності (списування) студент буде недопущений до здачі підсумкового контролю (у разі якщо він не відпрацює пропущені заняття і не виконає обов'язкову навчальну програму). Якщо студент не ліквідував заборгованість і не набрав мінімум 50 балів, він буде спрямований на повторне ходження курсу.</p>	
<p>8. Рекомендована література</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Дефектологічний словник: Навчальний посібник / За ред. Бондаря В.І., Синьова В.М. К.: «МП Леся», 2011. 2. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] Луцьк, 2011. 265с 3. Каут Н.М. Основи дефектології та логопедії: тексти лекцій. Дрогобич, 2012 р. 372 с. 4. Матейко Н.М. Клінічна психологія: словник-довідник. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2015. 134с. 5. Неретина Т.Г. Специальная педагогика и коррекционная психология. М.: МПСИ, 2008. 6. Переслени Л.И., Солнцева Л.И. Основы специальной психологии. М.: Академия, 2009. 7. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (Наказ МОН № 852 від 15.09.08 року). 8. Синьов В.М., Кобернік Г.М. Основи дефектології. К., 1994. 143 с. 	

9. Синьов В.М., М.П.Матвеева, О.П.Хохліна. Психологія розумово відсталого дитини: Підручник. К.: Знання, 2008
10. Сорокин В.М. Специальная психология. СПб.: Речь, 2004.
11. Сорокин В.М., Кокоренко В.Л. Практикум по специальной психологии/Под научн. ред. Л.М.Шипициной. СПб.: Речь, 2003.
12. Специальная психология / Под ред. В.И.Лубовского, Т.В.Розанова, Л.И.Солнцева. М.: Академия, 2006.
13. Хохліна О. П. Основи спеціальної психології : курс лекцій. Київ: 2011 р. 101с.
14. Шрамм Р. Детский аутизм и АВА / Р.Шрамм. Екатеринбург: Рама Паблишинг, 2013. 208 с.